

**F60-F69 PORUCHY
OSOBNOSTI A
CHOVÁNÍ U
DOSPĚLÝCH**

F 60 SPECIFICKÉ PORUCHY OSOBNOSTI

- Hluboko zakořeněné maladaptivní způsoby chování, obvykle rozpoznatelné v době dospívání či dříve, trvají pak po větší část dospělého věku.
- Osobnost je abnormální buď do rovnováhy svých složek, jejich kvality a vyjádření nebo ve svém celku.
- Očekávání nedostatku spolupráce, mýtus „těžké“ terapie, neadekvátní léčba, odmítání pacientů.
- Reálná data však udávají výrazné zlepšení u více než 50% pacientů po cca 1 a půl roce léčby.

F 60 SPECIFICKÉ PORUCHY OSOBNOSTI

- ◉ relativně časté v běžné populaci, celková prevalence cca 10% (6-15%)
- ◉ v ambulancích praktických lékařů 20-30%, v psychiatrických ambulancích 30-50%
- ◉ etiologie poruch osobnosti představuje komplexní kombinaci mezi temperamentem a charakterem
- ◉ predispozice ke vzniku choroby je dána geneticky (dvojčata, mapování rodin), nejspíše polygenně, psychosociální vlivy pak mají výrazný vliv na rozvoj této dispozice (konfliktní, emočně vypjaté rodinné prostředí, příliš trestající, restriktivní nebo tvrdá výchova, nadměrné rozmazlování...)
- ◉ doporučená lit. **Ján Praško a kol.: Poruchy osobnosti**

F 60.0 PARANOIDNÍ PORUCHA OSOBNOSTI

- ◉ epidemiologie - 2%, vyšší u mužů, mezi psychiatrickými ambulantními pacienty až 20%
- ◉ nadměrná citlivost k odmítnutí
- ◉ neodpouštění urážek
- ◉ podezřívavost
- ◉ tendence zkreslovat zážitky chybným interpretováním neutrálně nebo přátelsky laděných akcí druhých jako nepřátelských
- ◉ opětovné bezdůvodné podezíráním partnera ze sexuální nevěry
- ◉ bojovný a tendenční smysl pro osobní práva.
- ◉ sklon k excesivní důležitosti vlastní osoby a častá je excesivní vztahovačnost

F 60.1 SCHIZOIDNÍ PORUCHA OSOBNOSTI

- ◉ epidemiologie - 1/2-1%, častější u mužů
- ◉ distancování se od citových, sociálních a jiných kontaktů
- ◉ preference fantazie, činností v samotě a introspektivní rezervovanost
- ◉ obvykle přemýšliví, hloubaví lidé, vytvářejí si své systémy, svéráznou logiku, leckdy originální
- ◉ letargické, mdlé pohyby, pomalá monotónní řeč
- ◉ neschopnost vyjadřovat své city a zakoušet radost

F 60.2 DISOCIÁLNÍ PORUCHA OSOBNOSTI

- ◉ epidemiologie - až 5%, vyšší u mužů, u vězňů někdy udáváno až 75%
- ◉ bezohlednost v sociálních závazcích
- ◉ nedostatek citění pro druhé
- ◉ velká nerovnováha mezi chováním a současnými sociálními normami
- ◉ chování nelze snadno změnit zkušeností, dokonce ani trestem
- ◉ nízká tolerance k frustraci, nízký práh pro spouštění agrese včetně násilných činů
- ◉ tendence klamat druhé nebo nabízet přijatelné vysvětlení pro chování, které ho přivádí do konfliktu se společností

F 60.3 EMOČNĚ NESTABILNÍ PORUCHA OSOBNOSTI

- ◉ epidemiologie - 3%, vyšší u žen, hraniční porucha až u 25% hospitalizovaných psychiatrických pacientů
- ◉ sklonem k zkratkovému chování bez uvážení jeho následků
- ◉ nálada je nepředvídatelná a vrtošivá
- ◉ sklon k neuváženým emočním výbuchům a neschopnost ovládat výbuchy svého chování
- ◉ tendence k hašteřivému chování a ke konfliktům s ostatními, zvláště jsou-li zkratkové činy odmítány nebo potlačovány
- ◉ rozlišujeme dva typy: typ impulzivní x typ hraniční

F 60.3 EMOČNĚ NESTABILNÍ PORUCHA OSOBNOSTI

Impulzivní typ

- ◉ charakterizovaný hlavně emoční nestabilitou a chybějícím ovládním svých popudů

Hraniční typ

- ◉ charakterizovaný navíc i poruchou představy o sobě, cílů a osobních preferencí, dlouhodobými pocity prázdnoty, dále intenzivními a nestabilními interpersonálními vztahy
- ◉ tendence k sebezničujícímu chování, včetně sebevražedných náznaků a pokusů

F 60.4 HISTRIONSKÁ PORUCHA OSOBNOSTI

- ◉ epidemiologie - 6%, vyšší u žen
- ◉ mělká a labilní afektivita
- ◉ sebedramatizace, teatrálnost
- ◉ přehnaný projev emocí
- ◉ sugestibilita
- ◉ egocentričnost
- ◉ povolnost vůči sobě
- ◉ nedostatkem ohledu na druhé
- ◉ bolestícnost a
- ◉ trvalé vyžadování ocenění, vzrušení a pozornosti

F 60.5 ANANKASTICKÁ PORUCHA OSOBNOSTI

- ◉ epidemiologie - častější u mužů
- ◉ pocit osobní nejistoty a pochyb
- ◉ nadměrná svědomitost, puntičkářství
- ◉ zaměřením se detaily a kontrolou
- ◉ vzorná disciplína, vytváření plánů, seznamů, tendence k byrokratizaci
- ◉ tvrdohlavost, opatrnost a rigidita
- ◉ často nejsou schopni vyhodit staré a rozbité předměty
- ◉ hůře vyjadřují vřelé emoce, jsou spíše rezervovaní
- ◉ mohou být vtíravé a nevíтанé myšlenky

F 60.6 ANXIOZNÍ (VYHÝBAVÁ) PORUCHA OSOBNOSTI

- ◉ epidemiologie - 1%, postihuje obě pohlaví stejně, častá komorbidita s anankastickou poruchou osobnosti
- ◉ pocity napětí a obavy, nejistoty a podřízenosti
- ◉ potřeba být milován a přijímán
- ◉ nízké sebevědomí
- ◉ přecitlivělost na odmítnutí a kritiku
- ◉ vyhýbání se sociálním situacím, přestože po blízkosti velmi touží

F 60.7 ZÁVISLÁ PORUCHA OSOBNOSTI

- ◉ epidemiologie - 5%, častější u žen
- ◉ pronikavá závislost na druhých
- ◉ obava udělat menší či větší životní rozhodnutí
- ◉ velké obavy z opuštěnosti
- ◉ pocity bezmocnosti a nekompetence
- ◉ pasivní vyhovění přáním starších a dalších lidí a slabou odpovědí na požadavky denního života
- ◉ nedostatek průbojnosti se může projevit v intelektuální nebo emoční sféře
- ◉ častá je tendence přenést odpovědnost na druhé

F 60.8 JINÉ SPECIFICKÉ PORUCHY OSOBNOSTI

Narcistická porucha osobnosti

- ◉ grandiózní sebevědomí, intenzivní emoční reakce, pokud se jich někdo dotkne
- ◉ projevy velikášství, nadměrná pozornost věnovaná sebehodnocení

Pasivně-agresivní porucha osobnosti

- ◉ skryté kladení překážek, otálení, neústupnost, záměrná nevykonnost
- ◉ velké problémy při spolupráci s druhými, rezistentní vůči autoritám
- ◉ bojují za svoji autonomii, mají potíže vytvořit a udržet blízký vztah

F 63 NUTKAVÉ A IMPULZIVNÍ PORUCHY

- ⊙ Patologické hráčství
- ⊙ Patologické zakládání požárů (pyromanie)
- ⊙ Patologické kradení (kleptomanie)
- ⊙ Patologické nutkání k vyškubávání vlasů (trichotillomanie)
- ⊙ Jiné nutkavé a impulzivní poruchy - patologické nakupování

Dostudovat! Např.

<http://www.uzis.cz/cz/mkn/F60-F69.html>

F64 PORUCHY POHLAVNÍ IDENTITY

- ◉ Transsexualismus
- ◉ Transvestitismus dvojí role
- ◉ Porucha pohlavní identity v dětství

Dostudovat! Např.

<http://www.uzis.cz/cz/mkn/F60-F69.html>

F65 PORUCHY SEXUÁLNÍ PREFERENCE

- ◉ Fetišismus
- ◉ Fetišistický transvestitismus
- ◉ Exhibicionismus
- ◉ Voyerismus
- ◉ Pedofilie
- ◉ Sadomasochismus
- ◉ Frotérství
- ◉ Nekrofilie

Dostudovat! Např. <http://www.uzis.cz/cz/mkn/F60-F69.html>